

Yayın Geliş Tarihi: 26.02.2023
Yayına Kabul Tarihi: 29.03.2023
Online Yayın Tarihi: 15.06.2023
<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.1256643>

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 25, Sayı: 2, Yıl: 2023 Sayfa: 529-555
E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

EDEBİYATTA SAVAŞ YARATMAK: POST APOKALİPTİK GELECEK SENARYOSU TEMELİNDE NİKOLAY LİPNİTSKİY'İN *EVE GİDEN YOL* ESERİNDE "III. DÜNYA SAVAŞI"

Gülhanım Bihter YETKİN*

Öz

1978 yılında SciFiNow dergisinde Amerikalı eleştirmen Alan Frank tarafından ortaya atılan post apokaliptik terimi, ilk olarak edebiyat yazarlarının olası küresel felaketin yalnızca nedenlerini değil, aynı zamanda sonuçlarını da kavrama konusundaki arzuları sonucu çıkar. Özellikle XXI. yüzyıl dünya edebiyatında geniş yer kaplayan bu terim, "post apokaliptik edebiyat" adı altında yeni bir nesir anlayışının doğuşuna zemin hazırlar. Fantastik yazın türünün bir kolu olarak hareket eden bu edebiyat, genel anlamda soğuk savaş, uzay araştırmaları, III. Dünya Savaşı tehdidi gibi konular çerçevesinde şekillenir. Nitekim bu çalışmada, XXI. yüzyılın öne çıkmaya başlayan Rus yazarlarından Nikolay Lipnitskiy'in *Eve Giden Yol* eserinde, geleceğe yönelik çalışmalar içerisinde bir hayli geniş yer kaplayan III. Dünya Savaşı'nın sonuçları post apokaliptik temelde çözümlenecektir. Her zamankinden farklı olarak yaşanan bir savaşın edebiyata yansımalarının ele alınmadığı bu çalışmada, henüz gerçekleşmemiş bir savaşın, son derece canlı bir şekilde kurgulanışı ve aktarılışı betimleme yönteminden faydalanılarak gösterilmeye çalışılacaktır. Böylelikle Lipnitskiy'in yalın bir şekilde işlediği bu senaryosuyla aslında araştırmacılar tarafından oldukça ihtimal dâhilinde görülen III. Dünya Savaşı'nın gerçekleşmesi halinde olabileceklere yönelik vermek istediği önemli uyarısı ön plana çıkarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Post Apokaliptik, Nükleer Savaş, III. Dünya Savaşı, Nikolay Lipnitskiy, *Eve Giden Yol*.

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Yetkin, G. B. (2023). Edebiyatta savaş yaratmak: Post apokaliptik gelecek senaryosu temelinde Nikolay Lipnitskiy'in *Eve Giden Yol* eserinde "III. Dünya Savaşı". *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (2), 529-555.

* Arş. Gör. Dr., Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Yabancı Diller Bölümü, Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, ORCID: 0000-0002-2226-255X, gulhanimbihteryetkin@odu.edu.tr.

Bu çalışma için etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır.

CREATING WAR IN LITERATURE: ON THE BASIS OF THE POST APOCALYPTIC FUTURE SCENARIO IN *ON THE WAY HOME* OF NIKOLAI LIPNITSKY "WORLD WAR III"

Abstract

The term post-apocalyptic, coined by the American critic Alan Frank in 1978 in the journal SciFiNow, firstly derives from the desire of literary writers to grasp not only the causes but also the consequences of possible global catastrophe. This term, which especially occupies a wide place in the world literature of the 21th century, paves the way for the birth of a new prose genre under the name of "post-apocalyptic literature". This literature, which acts as a branch of the fantasy genre, generally is shaped around issues such as the cold war, space exploration and the threat of World War III. Indeed, in this study, in the work of Nikolai Lipnitsky, one of the Russian writers who started to come to the forefront of the 21th century, On The Way Home, the consequences of World War III will be analyzed on a post-apocalyptic basis. In this study, unlike usual, the reflection of a war in literature is not brought to the fore, it will be tried to show from a different point of view a very lively fictionalization and transmission of a war that has not yet taken place. Thus, it will be emphasized that this fiction of Lipnitsky, which he conveys in a simple way, is actually a warning to what might happen in the event of a war, which is highly probable by the researchers.

Keywords: Postapocalyptic, Nuclear War, World War III, Nikolai Lipnitsky, On The Way Home.

GİRİŞ

KIYAMETİ KURGULAMAK: APOKALİPTİK/POST APOKALİPTİK

Yeryüzünün oluşumu ve insanoğlunun yaratılışı konuları var olalı beri araştırılan, merak edilen ve çeşitli yönlerden açıklanan önemli çalışma alanlarıdır. Ancak insan, dünyaya nasıl geldiğini bilmenin yanı sıra yeryüzünün ne şekilde sonlanacağını, onu nasıl bir bitişin beklediğini da aynı oranda bilmek ister. Bu noktada bilimsel alanda "eskatoloji" adında bir terim kendisini gösterir. Yunanca *eschatos* (son) ve *eschata* (en son şeyler) sözcüklerinden türetilen eskatoloji, dünyanın sonunun nasıl geleceğine yönelik doktrinlere verilen genel addır. Ancak eskatoloji, yalnızca dünyanın yok oluşunu değil, gelinen sona ait tüm oluşları ve olayları ele alan bilim dalıdır. Eskatolojide en önemli husus, yeryüzünün, dünyanın ve yaşamın sonuna dair insanlarda oluşan inançların mitsel tarafıdır (Kayabaşı, 2016, s. 169). Bu noktada, eski zamanlardan itibaren uluslar arasında beliren bitiş kehanetleri, eskatolojinin ana temalarıdır. Eskatolojik kehanetler, çoğu dini sistemin temelini oluşturur ve yeryüzünün yok oluşu ile ilgili tüm versiyonlar benzer özelliklere sahiptir. Nitekim tarihsel anlamda birkaç inanca bakıldığında, örneğin Maya rahipleri yaratılış anından itibaren insan ırkının zaten dört döngüden geçtiğini savunur. Deprem, kasırga, devasa volkanlardan çıkan ateş yağmurları ve sel gibi dört büyük felaket sonucunda dört insan ırkının yok olduğunu dile getirir. İnsanoğlunun günümüzde Beşinci Yaratılış Çağı'nın son katununda yaşadığını,

mevcut 5.126 yıllık döngünün sonunda Dünya'nın bir miktar hareket edeceğine inanır. Bu döngünün son gününü 21 Aralık 2012 olarak ilan eder. İlerleyen süreçte ise bir sonraki döngü başlayacaktır.¹

İskandinavya'da dünyanın sonuyla ilgili kehanet, Vikinglerin yüce tanrısı Odin tarafından bir süreliğine özel olarak diriltilen Velva adlı ölü bir kâhin tarafından öne sürülür. Kâhin ise, kıyametin başlangıcının deprem ile olacağını, sonrasında ise ondan da şiddetli olacağını dile getirir. İslam'da kıyamet kopmadan önce ahlaki değerlerin çökeceği ve toplumda tam anlamıyla bir huzursuzluğun ve karmaşanın hâkim olacağından bahsedilir. Hindular modern çağa Kali Yuga adını verirler. Kutsal Hindu kitapları olan Ved'in farklı bölümlerinde Kali Yuga'dan sıklıkla söz edilir. Hepsinin ortak noktası, Kali Yuga'da kıyamete doğru dinin tüm gerçek ilkeleri tamamen unutulacaktır. Din, Tanrısızlaştırılacak, krallar hırsızlaşacaktır. İnsanların genel ahlakı, yalan, hırsızlık ve zulüm olacaktır. Kutsal mekânlar kalmayacaktır. Bulutlarda sürekli olarak şimşekler çakacaktır (Çupriy, 2012, s. 17-18).

Hristiyanlığa bakıldığında da eskatolojik kehanetlerin geniş bir yer tuttuğu görülür. Kıyamet gününün öncesine ait zamanlara dair savlar, doğrudan *Yeni Ahit*'in sonuncu kitabı olan *Vahiy Kitabı*'nda (*Откровение Иоанна Богослов*) anlatılır. Kitapta ilk olarak korkunç doğal afetlerden (kıtlık, depremler, kasırgalar, nehirlerin zehirlenmesi, ölümcül hastalıklar vb.) ve günahları için kendilerine gönderilen insanların toplu ölümlerinden; ikinci olarak ise Deccal'in gelişi ve İsa Mesih'in öğretilerine sadık kalan Hristiyanlara yönelik acımasız zulümden bahsedilir. Sorgu gününde ölümler "yaptıklarına göre" ödüllendirilir: doğrular yeni bir hayat kazanır ve günahkârlar "ateş gölüne" düşer (Şnirelman, 2014, s. 141-142). Bunun yanı sıra Hristiyanlıkta, eskatolojik açıdan çeşitli işaretlerden bahsedilir. Bunlardan ilki, İncil'in tüm dünyada yaygınlaşacağı ve yeryüzünde kutsal kitabın vaizlerinin ulaşmayacağı tek noktanın kalmayacağıdır. İkinci işaret, kötü güçlerin dünyada son derece aktif olacağı, kanunsuzluğun çoğalacağı, insanlarda sevginin azalacağıdır. İnançsızlığın artacağı yeni dünyada Hristiyanlık birçoğu için nefret kaynağı olacaktır. Bir sonraki işaret, dünyanın sonunun arifesinde insanlığın hayatta kalabilmesinin mümkün olmayacağı korkunç savaşların yaşanacağıdır. Buna ek olarak dünyanın her yerinde korkunç depremler, kıtlıklar görülecek, salgın hastalıklar çıkacaktır. Her ne kadar pek çok dinde, inançta ve anlayışta dünyanın sonuna yönelik kehanetler yoğunlukla üzerinde durulan konular olsa da ve birçok uzmana göre henüz bu kehanetler tam anlamıyla gerçekleşmediyse de her defasında ileri sürülen yeni kıyamet teorisinin tarihinin yaklaşmasıyla birlikte insanlar arasında bazen trajedilere yol açan huzursuzluklar baş gösterir. Örneğin, 1900 yılında Rusya'da yüzlerce "Kızıl Ölüm" (Красная Смерть) üyesinin dünyanın sonunu beklerken kendini yaktığı tarihte bilinen

¹ Nitekim Mayaların bu savı, söz konusu tarihte gündemden düşmeyerek pek çok tartışmaya, araştırmaya, kitaba ve sinemaya konu olur.

önemli bir vakadır. Buna ek olarak 1990'ların başında faaliyet gösteren “Beyaz Kardeşlik” (Белое братство) mezhebinin yandaşları da Kıyamet'in yakında başlayacağına inanarak mülklerini satarlar ve ailelerini terk ederler (Çupriy, 2012, s. 17-18).

Geçmişten günümüze apokaliptik, bilim insanlarının, psikologların, sosyologların ve filozofların odak noktasında yer alan önemli konulardan biridir. Gerek söz konusu temanın olay örgüsünün canlı oluşu gerekse bu konunun ulusların kültüründe önemli bir yere sahip olması araştırmacıların dikkatini çekmesi için yeterli hususlar olur. Bu durum, XX. yüzyılda yeni bir alanın yükselişe geçmesine zemin hazırlar: apokaliptik edebiyat (Kırlova, 2018, s. 65-66). Apokaliptik, Yunanca “açmak”, “keşfetmek”, “ifşa etmek”; “keşif, “vahiy” anlamlarına gelen eski bir edebî kıyamet türünün adıdır. Apokaliptik terimi, ilk olarak XIX. yüzyılın başında Alman bilim adamları tarafından kullanılır. Ancak sözcüğün asıl kaynağı, *Vahiy Kitabı*'dır (Savin, 2015, s. 41). Bu nedenle kelimenin betimi kutsal kitap bağlamında açıklanır. Sözcüğün kelime anlamlarından yola çıkılarak “açılan bilginin” öncesinde saklı olduğu ve yalnızca Yaratan'ın dâhilinde olduğu kast edilir. Ancak apokaliptik edebiyat, *Vahiy Kitabı* ile sınırlı değildir. Tarihte, *Yeni Ahit*'in kanonunda yer almasa da aynı zamanda İncil bilginleri tarafından inceleme konusu olan başka apokaliptik kaynaklar da bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları, *Petrus'un Vahiyi* (Откровение Петра, II. yüzyıl), *Pavlus'un Vahiyi* (Откровение Павла, IV. yüzyılın sonları) ve *Ezra'nın Vahiyi'dir* (Откровение Ездры, IX. yüzyılın son dönemleri) vb.dir (Rogalskiy, 2012, s. 2-3).

XX. yüzyılda apokaliptik edebiyatın ön plana çıkmasının temel nedeni, II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan soğuk savaş esnasında Doğu ile Batı arasında süren uzun soluklu çekişmedir. Bunun sonucunda insanlar medeniyetin artık sona geldiğini, yeryüzünün bir yıkıma sürüklendiğini ve her geçen an ölüme daha çok yakınlaştıklarını hissetmeye başladılar (Kırlova, 2018, s. 65-66). Bu noktada çoğu zaman kıyamet eserleri, Tanrı'nın mahkemesi ve günahkârların cezalandırılması temalarıyla ilişkili ahlaki dersler sunar. Araştırmacılar, bu türün görevinin modern tarihin olaylarını kavramak ve yakın gelecekte meydana gelebilecek sıkıntıları önleyebilmek adına önemli bir misyon yüklendiğine inanmaktadır (Kvasnikov, 2022, s. 186). Apokaliptik edebiyat, türsel bağlamda peygamberlik edebiyatı ile karıştırılmaktadır. Peki ya apokaliptik edebiyatı peygamberlik edebiyatından ayıran fark nedir? Peygamberlere vahyedilenler “sözle” tebliğ edilebilir. Apokaliptik ise, çoğunlukla sözlü formüller şeklinde değil, “göstergelerle” tasvir edilir. Peygamber, Tanrı ile kul arasında bir elçidir. Apokaliptik, tabloyu gösterir ve yazar onu metaforlarda, sembollerde, alegorilerde, imgelerde cisimleştirir. Peygamber, gelecekte çok şimdiki zamanla ilgilenir ve insanların kendilerini düzeltmeleri için geleceğe yönelik tahminlerde bulunur. Apokaliptik yazar, çoğunlukla geleceği düşünür, içerisinde bulunulan zamanla pek ilgilenmez (Komarov, 2020). Apokaliptik edebiyat türünün içerisinde insanlığın ölümüne kimin veya neyin sebep olduğuna bağlı olarak birçok çeşit bulunmaktadır: uzaylı istilas, salgın,

yapay zekâ, nükleer savaş, doğal afetler veya Üst güçlerin eylemleri (Kırlova, 2018, s. 65-66).

Rus nesrinde apokaliptik yazın, olağan yaşam düzeninin çöktüğü ve insan varoluşunun sorunsallaştığı dönüm ve kriz zamanlarında ön plana çıkar. Özellikle modernitenin şekillendirdiği yeni algı, bireyin kendini ve dönemini kıyametin sembollerinde arama, tüm tarihsel çağların yansımalarını gördüğü bu mistik aynaya yeniden bakma ihtiyacını doğurur (Menglinova, 2007, s. 14). Daha özele indirgenildiğinde Rus apokaliptik edebiyat, yazarlarının bir tür kehanet veya geleceğin ütöpik bir senaryosu biçiminde, okuyucuya dünyanın ve Rus halkının ilerleyen süreçteki kaderinin perdesini ifşa eden özel bir seküler edebiyat türüdür. Apokaliptik edebiyat, özellikle XIX. ve XX. yüzyıllarda Rus nesrinde yansımaları bulur. M. Yu. Lermontov'un sanatında apokaliptik tema, belirgin bir şekilde ön plana çıkar. 1830 yılında kaleme aldığı *Kehanet (Предсказание)* şiirinde yalnızca şairin, etrafını saran çağdaş gerçeklik hakkındaki görüşleri değil, aynı zamanda varsayılan geleceğin tablosu da tasvir edilir. Yazar, şiirinde tüm dünyada en korkunç yıkımların, felaketlerin ve kanunsuzluğun gerçekleşeceği eskatolojik bir zamanı anlatır. XIX. yüzyıl Rus edebiyatında apokaliptik tema, bir diğer yazar N. V. Gogol'un eserlerinde kendisini gösterir. Özellikle *Müfettiş (Певизоп)* ve *Ölü Canlar (Мёртвые души)* adlı yapıtlarında sahtekârlık motifiyle Gogol, Hristiyanlıkta haberciliği yapılan Deccal imgesini cisimleştirir. Çağdaşlarından daha keskin bir şekilde apokaliptik, F. M. Dostoyevski'nin sanatında ön plana çıkar. Dostoyevski, çağdaş tarihi kıyamet benzeri son zamanların kaçınılmaz bir senaryosu olarak ele alır. Dostoyevski'nin romanlarında apokaliptik tema, kahramanın hem bedensel hem de ruhsal olarak acı çekmesi ve ölümü motifiyle ilişkilidir (Zaytseva & Samsonova, 2015, s. 60-63).

Dünyanın sonuna yönelik motifler, XX. yüzyılın ilk döneminde Rus edebiyatında başkın konulardan biri olmaya devam eder. 1909 yılında N. Berdyayev, entelijansiyanın eskatolojik duygularla dolu olduğunu ve "genel bir felaket" beklediğini dile getirir. Buna ek olarak V. Rozanov, *Zamanımızın Kıyameti (Апокалипсис нашего времени)*, D. Merejkovski *Gelecek Ham (Грядущий Хам)*, S. Frank *İdeallerin Çöküşü (Крушение идеалов)*, M. Gorki *Zamansız Düşünceler (Несвоевременные мысли)* adlı makalelerinde dünyanın sonuna yönelik fikirlerini ele alırlar. Bu çalışmaların yanı sıra İ. Bunin'in *Lanetli Günler (Окаянные дни)*, P. Wrangel'in *Canavarın İşareti (Начертание зверя)* adlı amı çalışmaları, M. Voloşin'in *Çarın Gerilmiş Rusya (Россия распятая)*, A. Remizov'un *Kasırgalı Rusya (Взвихренная Русь)*, İ. Severyanin'in *Halk Mahkemesi (Народный суд)*, B. Savinkov'un *Kara Kısırak (Конь вороной)*, A. Visyoluy'un *Kanlı Yıkapan Rusya (Россия, кровью умытая)*, İ. Şmelyov'un *Ölülerin Güneşi (Солнце мертвых)* eserleri de apokaliptik edebiyata verilebilecek en güçlü örneklerdendir (Paşeva, 2010, s. 75-76).

Başlangıçta dünyanın sonuna yönelik kehanetler olarak ön plana çıkan apokaliptik, ilerleyen dönemde yeni ve farklı bir anlam kazanır. Günümüzde, insanlığı çok yakın gelecekte hayatta kalmanın eşiğine getirecek teknolojik ve bilimsel gelişmelerin hız kazanması, sanatsal açıdan kavramın yeniden anlamlandırma denemelerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Bu teşebbüsler sonucunda yeni bir yazın türü olan post apokaliptik belirir. Post apokaliptik terimi, 1978 yılında *SciFiNow* dergisinde Amerikalı eleştirmen Alan Frank tarafından ortaya atılır. Bu kavram, ilk olarak yazarların küresel felaketin yalnızca nedenlerini değil, aynı zamanda olası sonuçlarını da kavrama konusundaki doğal arzusu sonucu çıkar. İkincisi, bu yeni edebiyat türü, hem sosyal anlamda hem de diğer tüm açılardan “dönüşü olmayan noktaya” ulaşmış bir toplumu gösterdiği için anti ütopya ve distopya geleneklerinin bir tür tamamlayıcısı olarak ele alınır. Kıyamet sonrası olarak da adlandırılabilir olan post apokaliptik edebiyatta, yeryüzünün tamamında genellikle insan eliyle yaşanan büyük bir yıkımın ardından doğal ortamların yok oluşu ve bunun sonucunda çevrede radikal değişikliklerin gözlemlendiği, insanlığın beklenmedik bir şekilde, anında ve geri dönülmez bir biçimde eski uygarlık “uzayı”na dönüştüğü yeni bir dünya düzeni resmedilir. Başka bir deyişle post apokaliptik edebiyat, küresel bir felaketin sonucu olarak kendisini sınırlayıcı bir durumda bulan bir kişi ve toplumun sanatsal açıdan incelenmesine verilen addır. Edebiyat eserlerinde kıyamet sonrası içerik kurgulama şeması genel anlamda şu şekilde gerçekleşir:

* Felaketten hemen önceki hayat, yazar tarafından son derece akıcı bir şekilde anlatılır ve genellikle hayatta kalanların parçalanmış anıları şeklinde sunulur.

* Daima beklenmedik olan felaketin açıklaması da ya kısmen ya da tamamen hiç verilmez; üstelik yaşanan afet, kahramanlar tarafından bir “ceza” olarak değil, olağanüstü bir durum olarak algılanır.

* Bu edebiyat türünün en önemli yapısal bileşenini yeni gerçekliğin iki zıt planı oluşturur. Bunlardan ilki, hayatta kalanların gündelik yaşamlarının, geleneklerinin ve âdetlerinin ayrıntılı açıklaması, onları yeni (genellikle saldırgan) bir ortama uyarılmanın yolları; kıyamet öncesi dönemde gizli olarak var olan, ancak felaket tarafından “etkinleştirilen” çeşitli sosyal “deformasyonların” incelenmesidir. İkincisi ise, eski dünyanın harabelerinde ortaya çıkan “yeni doğa”nın detaylı tasviridir. Böylelikle yeni dünya formüle edilir ve artık kahramanların onarması gereken “yeni bir yıkım” ile vaat edilen toprak arayışı gibi gerçekleştirmeleri gereken “yeni bir ihtiyaç” şeklinde ayrılan iki ana model kendisini gösterir (Berezovskaya & Demçenkov, 2016, s. 64-65).

* afet (doğal afet, nükleer savaş, insan kaynaklı felaket, iklimde ve habitatın doğal- coğrafi koşullarında önemli değişiklik vb.),

* insanlığın manevi, teknolojik anlamda bozulması,

* pandemi (genetik deney, virüs, mutasyon, enfekte olan insanlar, hayvanlar, bitkiler, virüsler vs.),

* “biz” ve “onlar” olarak bölünme (özgür ve köleler, “saf” insanlar ve genetiği değiştirilmiş insanlar, yok olan kaynaklar için mücadelede hayatta kalanları birbirine düşman olarak karşı karşıya getirme vb.),

* ırkların mücadelesi, insanın kendi çabasıyla mücadelesi (insanlık ve yeni ırk),

* insanlığın, dünyanın varlığına yönelik kozmik tehdit (uzaylılar, diğer gezegenlerin zihni, zihin okyanusu, asteroit, kozmik beden vb.),

* siyasi kriz (uzun süren savaşlar, en kudretli güçler arasındaki çatışma, tüm yeryüzü için tek bir hükümet oluşturma fikri) (Çesnova vd., 2017, s. 47-48).

Post apokaliptik edebiyat türünün gelişiminin başlangıç noktası, XIX. yüzyılda İngiliz yazar Mary Shelley'nin 1826 yılında yayımlanan *Son İnsan (The Last Man)* adlı romanı olarak kabul edilir. Bir veba salgınının anlatıldığı romanda, ilerleyen dönemdeki post apokaliptik metinlerde periyodik olarak tekrarlanacak olan salgından kurtuluş sözü veren sahte peygamberlerin önderlik ettiği mezhepler; hayatta kalan kahramanların enfekte olmayan bir alan aramak için çıktığı zorunlu yolculuğu vb. gibi bir dizi motif kendisini gösterir. Eserin olay örgüsü, yazar tarafından uzak geleceğe taşınır. Salgın, 2092 yılında başlar ve romanda olaylar, XXII. yüzyılın gelmesiyle sona erer (Berezovskaya & Demçenkov, 2016, s. 65-66). Edgar Allan Poe'nun *Eiros ve Charmion'un Sohbeti (The Conversation of Eiros and Charmion, 1839)* adlı kısa öyküsünde, dünya atmosferindeki bir bozulmadan bahsedilir, oksijen diğer tüm elementleri havadan uzaklaştırır ve sonrasında gezegeni gerçek bir cehenneme çeviren kuyruklu yıldız çarpışması yaşanır (İskovskih, 2018, s. 1579). Post apokaliptik edebiyat türünü destekleyen en güçlü örneklerden bir diğeri de İngiliz yazar Richard Jeffreys'in 1885 yılında yayımlanan *Londra'dan Sonra veya Vahşi İngiltere (After London or Wild England)* adlı romanıdır. Eserde olaylar, bir felaketten kurtulmuş dünyada (yazar tarafından belirtilmeyen), esas olarak Orta Çağ feodal sistemine geri dönen İngiltere topraklarında gerçekleşir (Berezovskaya & Demçenkov, 2016, s. 65-66).

Edebî yazın türü olarak post apokaliptik, çeşitli teknolojik tehditlerin etkisi altında giderek daha yoğun bir şekilde zihinlerin medeniyetin olası çöküşünü merak etmeye başladığı XX. yüzyılda tam olarak şekillenir. Richard Jeffries'in romanından sonra, kıyamet sonrası türe atfedilebilecek eser görülmemektedir. Bu durum, söz konusu dönemde dünyanın tamamen yok olacağına dair tehdidin gerçekliğini kabul etmeye henüz hazır olmayışı olarak açıklanabilir. Bu motif, belirgin bir şekilde I. Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden ortaya çıkar ve özellikle II. Dünya Savaşı'nın ardından gerçekleşen özellikle iki büyük olay, post apokaliptik düşüncelerin yaygınlaşmasında önemli rol üstlenir: Soğuk Savaş ve Çernobil Faciası. Büyük bir insan kıyımının yaşandığı II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra

başlayan soğuk savaş, dünyayı SSCB'yi destekleyenler ve ABD politikasını onaylayanlar olmak üzere iki büyük karşıt kampa böler. Geniş bir alanda hissedilen “Çar-bomba”nın² patlaması ve hemen ardından gelen Küba Füze Krizi³, insanlığı kitle imha silahlarının kullanılması durumunda, gezegendeki neredeyse tüm yaşamın yok olabileceği düşüncesine yöneltir. Bununla eş zamanlı olarak olası bir nükleer savaş durumunda insanlığın başına gelecekleri konu edinen film ve kitapların sayısı da gözle görülür şekilde artar. Bu nedenle 1960'lı yıllar, özellikle post apokaliptik edebiyat türünün altın çağının başlangıcı olarak kabul edilir. Soğuk savaşın ardından 1986 yılında gerçekleşen Çernobil faciası da söz konusu yazın türünün gelişimine büyük ölçüde katkıda bulunur. Bu felaket, sanatsal alanda şiddetli bir yankıya yol açar. En nihayetinde dönem yazımında biyokimyasal laboratuvarlarda, nükleer santrallerde ve diğer tehlikeli stratejik tesislerde benzer konularda üretilen eserler görünmeye başlar (Berezovskaya & Demçenkov, 2016, s. 66).

Rus edebiyatına bakıldığında post apokaliptik edebiyatın fantastik yazın türü içerisinde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Fantastik edebiyatın önemli bir kolu olarak ele alınan post apokaliptik edebiyat, büyük bir kıyametin ardından hayatta kalan insanların çeşitli şekillerde kurgulanması olarak ön plana çıkar. Söz konusu yapıtlar arasında Anton Tutinin'in *Biyosferin Gölgesi* (*Тень Биосферы*), Kirill Yevgenyeviç Lukovkin'in *Anlantis'in Gizemi* (*Тайна Атлантида*), Sergey Borisoviç Kuznetsov'un ... *Numaralı Sirkülasyon* (*Тираж №...*), Andrey Nikonov'un *Doğudaki Sessiz Yer* (*Тихое место на востоке*), German Anatolyeviç Gorşenev'in *Yoldaş Rezak* (*Товарищ Резак*), Aleksandr Semyonoviç Uralov'un *Teofizik... ve Tanrı torunu* (*Теофизика... и Бог-внук*), Dmitriy Marilov'un *Tur: Başlangıç* (*Тур: Начало*), Andrey Aleksandroviç Kiselyov'un *Terminatör. Rus Versiyonu* (*Терминатор. Русская версия*), Sergey Aleksandroviç Arkov'un *Karanlık Ordu* (*Тёмная рать*), Dmitriy Sergeyeviç Medvedev'in *Gökyüzünün Üzerindeki Gölge* (*Тень над небесами*), Nikolay Kuznetsov'un *Taşkent-Yeraltı. Metro 2034* (*Ташкент-подземная. Метро 2034*), Dmitriy Şuhman'ın *Geçmişin Gölgesi* (*Тень прошлого*), Yuriy Nikolayeviç Burnosov'un *Bırakma Noktası* (*Точка падения*) vb. saymak mümkündür (<https://www.livelib.ru/selection/16948-postapokalipticheskie-knigi>). Rus edebiyatında özellikle XX. yüzyılın sonu ve XXI. yüzyılın başlangıç dönemlerinde yoğunlukla rastlanan bu eserlerde “yeni hayatlarının” yazarlarının kendileri olduğu tiplerle başkahramandır. Klonların, psikopatların, uzaylıların, zombilerin,

² Çar bombası, Ekim 1961'de Novaya Zemlya'da patlatılan en güçlü termonükleer bomba AN602'nin adıdır. Bu bombanın yapılışı, yalnızca “SSCB Atom Projesi” tarihinde değil, aynı zamanda SSCB ile ABD arasındaki nükleer yarışta da bir dönüm noktası olarak kabul edilir (Gubaryov, 2017, s. 1).

³ SSCB'nin Küba topraklarına orta menzilli nükleer başlıklara sahip füzeler konuşlandırıldığı ABD'nin öğrenmesinin ardından 16 Ekim 1962 tarihinde patlak veren krizin adıdır. Bu anlaşmazlık, iki tarafı ilk kez nükleer savaşın eşiğine getirmesi bakımından en önemli soğuk savaş krizlerinden biri olarak bilinir (Sever, 1997).

gezegen savaşlarının, virüslerin, salgınların, kimyasal bombardımanların, mutantların, farklı dünyaların olay örgüsünü oluşturduğu bu eserlere güçlükle katkı sağlayan en önemli konu, III. Dünya Savaşı'dır. Nitekim bu çalışmada, XXI. yüzyılın öne çıkmaya başlayan yazarlarından Nikolay Lipnitskiy'in *Eve Giden Yol* eserinde III. Dünya Savaşı konusu post apokaliptik temelde incelenecektir. Ancak söz konusu eserin altyapısını güçlendirmek amacıyla öncelikle sıradaki bölümde henüz gerçekleşmeyen III. Dünya Savaşı'na yönelik araştırmacıların ve uzmanların görüşlerine yer verilecektir.

OLDU MU? OLUYOR MU? OLACAK MI?: III. DÜNYA SAVAŞI

Oluşumlanmaya başladığı andan itibaren sayısız savaşa tanıklık etmesinden dolayı insanlık tarihi bir nevi savaşlar tarihidir. Çünkü savaşlar, antik çağlardan günümüze değin binlerce yıldır insanlara eşlik eder. Bu nedenle insan yaşamının ayrılmaz bir parçasına dönüşerek toplumların tarihsel "arkadaşları" rolünü üstlenirler. Bununla beraber insanoğlu, içerikleri, boyutları ve çeşitlenmeleriyle çok sayıda savaşın ya tanığı ya da en önemli katılımcısı olur. Savaşlar, çoğunlukla yeni topraklara, pazarlara ve coğrafyalara sahip olmak, dünyaya hükmetmek, başka hedeflere ulaşmak vb. çeşitli nedenler sonucu çıkar. Sayısız savaşın vuku bulduğu yeryüzünde milyonlarca insan yaşamını yitirir. Son derece sert ve çetin geçen bu mücadelelerin sonunda pek çok ulus ve kudretli uygarlık yok olup gider. Bu savaşlar, kendi içlerinde karakteristik özelliklere sahiptir. XIX. yüzyıla kadar savaşların nispeten dar bir ekonomik temeli vardır ve genellikle profesyonel ordular tarafından gerçekleştirilir. Ancak bakıldığında XX. yüzyıl, öncekilerden çok daha yeni bir savaş türünün doğuşuna zemin hazırlar. Bu dönemde özellikle teknolojinin üst seviyelere çıkması sonucu daha fazla insana ulaşabilmesi, yoğun kitleleri içine çekebilmesi nedeniyle savaşlar, çarpışan tarafların ekonomileri üzerinde muazzam bir baskı oluşturmaya ve milyonlarca insanı uzun bir mücadeleye çekmeye başlar (Avramenko, 2009, s. 21-22). Yeni yüzyılla savaşma potansiyelinde gözle görülür bir şekilde ön plana çıkan bu üst düzey sıçrayış, modern dönemin başladığı XX. yüzyılın başlangıç döneminde tüm dünyayı hâkimiyeti altına alan sanayileşme ile kendisini gösterir.

XX. yüzyılın başlarında sanayileşme, önde gelen ülkelerin ekonomilerinin tüm kilit sektörlerini ele geçirir; ilerici teknoloji, toplumun alışılmış çehresini kökten değiştirir, teknolojinin insan varlığının bütün yönlerine net bir şekilde entegre olmasına katkı sağlar. Bu zamandan itibaren teknoloji, toplumun tüm noktalarına etkili bir şekilde nüfuz eder. Artık bu yeni zamanda artefaktlar gözle görülür bir şekilde organikleri dışlar, kas emeğinden zihinsel çabalardan vazgeçilir, mekanizmalara yönelir ve duygular, yerini formlara ve şemalara bırakır (Aladışkin, 2015, s. 18-24). Bu durum, belirgin bir şekilde XX. yüzyılın en çetin iki savaşında kendisini gösterir: (28 Temmuz 1914 - 11 Kasım 1918) I. Dünya Savaşı ve (1 Eylül 1939 - 2 Eylül 1945) II. Dünya Savaşı. Her iki savaşa da bakıldığında teknolojik ilerlemenin güçlü etkisi açıkça görülebilir. I. Dünya Savaşı

dönemi, yalnızca zehirli gazların kullanımıyla değil, aynı zamanda havacılık ve zırhlı araçların geliştirilmesine yönelik faaliyetlerin başlamasıyla, en önemlisi de çeşitli üst düzey uygulamaların ve araçların kendisini göstermesiyle ön plana çıkar. Rusya’da bu süreç, Almanya’ya olan teknolojik bağımlılıktan kurtuluşun da eklendiği, hammadde kaynaklarının yoğun bir şekilde araştırıldığı ve keşfedildiği bir dönemdir. Savaş sırasında uzmanlar ve planlamacılar, hem hammaddelerin, hem de yiyecek ve iş gücünün (savaş esirleri de dâhil) dağıtımını da düzenlemek ve organize etmek için tamamen yeni bir şans yakalarlar. Araştırmanın ilerlemesi ve bilimin gelişmesi gerekliliğini gün yüzüne çıkaran savaş, birçok bilim dalının daha yeniden örgütlenmesine ve kurumsallaşmasına yol açar (Bayrau, 2007, s. 28-29). Zira savaş ortamında makineleşmenin üretimle sınırlı olmadığı, insan yaşamının tüm alanlarını ele geçirdiği, mücadelenin her noktasına aracılık ettiği gerçeği gün yüzüne çıkar ve bunun sonucunda savaş koşullarında teknolojinin yardımına büyük ölçüde ihtiyaç duyulur. En nihayetinde belirli teknolojilerin uygulama alanı giderek etkili hale gelir. Ordu, canlı insanlardan oluşan bir tür askeri makineden destek almaya başlar. Cephedeki insanların yerini otomatik silahlar, uzun menzilli toplar, havacılık ve motorlu birimler alır. Artık insanlar değil, silahlar, uçaklar, hava gemileri, tank birimleri vb. sayılır olur. Bu anlamda I. Dünya Savaşı, önceliklerin sırasını değiştirir, insan faktörü arka plana itilir ve hatta kimi zaman teknolojinin bir uzantısı olarak kabul edilir (Aladışkin, 2015, s. 18-24).

II. Dünya Savaşı’nın patlak vermesiyle birlikte, savunma sanayi kompleksi işletmeleri derhal seferberlik planlarını uygulamaya başlar. Sabahın erken saatlerinde SSCB hükümetinin ilk başkan yardımcısı N. A. Voznesenskiy, halk komiserleri toplantısı gerçekleştirir. Halk komiserliklerinin önceden onaylanmış seferberlik planlarına uygun olarak silah ve askeri teçhizat üretimini en üst düzeye çıkarmak için programlar geliştirmeleri ve ayrıca yetersiz malzemelerden tasarruf etmek, ithal ürünleri yerli muadilleri ile değiştirmek için önlemler almaları için bir gün içinde talimat verilir (İlyin, 2015, s. 27). Zırhlı kuvvetlere ve havacılığa gelince, Kızıl Ordu savaşa düşmanın sahip olduğu askeri teçhizatın çok daha üstünde bir sayıyla girer. Ancak Alman tanklarına kıyasla Sovyet tanklarının ve uçaklarının büyük kısmı, modası geçmiş “eski nesil” silahlardır. Savaş öncesi dönemde zırhlı tanklar yeniden elden geçirilir ve teknoloji ile donatılmaya başlanır. Ağır tankların gövdeleri, daha yüksek bir kalibre için tasarlanır. 1939 yılının sonunda, yeni orta ve ağır araçların zırhlı üretimi için ülkenin en büyük metalürji devleri belirlenir. Orduda ve askeri teçhizatlarda yapılan güçlü düzenlemelerle SSCB’nin ansızın karşısına dikilen Alman orduları üzerindeki zaferi kaçınılmaz olur (Timofeyev, t. y., s. 2-3). Zira daha savaşın başlangıcında Ana Askeri Konsey toplantısında konuşan Stalin, şunları söyler: “*Modern savaş, bir motor savaşı olacak. Yerde motorlar, havada motorlar, suda ve su altında motorlar. Bu koşullar altında kazanan, daha fazla motora ve daha fazla güç rezervine sahip olan olacaktır*” (Akt: Putseta, 2018, s. 72). Nitekim Sovyet liderin de ifade ettiği gibi sağlamalaştırılmış donanmasıyla Sovyetler Birliği kazanan taraf olur.

II. Dünya Savaşı, içeriğinin yanı sıra bitişyle de dehşete düşüren önemli bir mücadeledir. Savaşı Asya'da bitiren son etapta Amerikan birlikleri tarafından Hiroşima ve Nagazaki'ye bırakılan atom bombaları (sırasıyla 6 ve 9 Ağustos 1945), insanlık tarihinde söz konusu silahların kullanımının tek örneğidir. Pasifikte Japonya'nın güçlenmesinin önüne geçmek için ABD tarafından kullanılan atom bombalarının yarattığı ağır tahribatın tanıkları, patlamanın merkez üssünden 800 m'lik bir yarıçap içindeki neredeyse herkesin birkaç dakika içinde öldüğünü anlatırlar. Ardından başlayan yangınlar, Hiroşima'da saatte 50-60 km hızla esen rüzgârın da etkisiyle kısa sürede çok güçlü bir kasırgaya dönüşür. Bununla birlikte, ölümlerin sayısı yalnızca patlamadan değil, aynı zamanda felaketin hemen ardından yayılan radyasyon dan da artar. 31 Ağustos 2013 itibariyle ölü sayısı yaklaşık her iki şehirde toplam 450 bini bulur. Amerika'nın Japonya'da atom bombası kullanmasının amacı, yalnızca ülkenin savaşta teslim olmasını hızlandırmak değil aynı zamanda SSCB'nin dünya liderlerinden biri olmasını tüm gücüyle engellemek olarak yorumlanır (Çepaykin & Husnullina, 2018, s. 191-192). Amerika ve Sovyetler Birliği arasındaki bu gerilim, dönemde pek çok spekülasyona öncülük eder. Öyle ki I. Dünya Savaşı'nda başlanan teknolojik donatımın üzerine, II. Dünya Savaşı'nın da böylesine korkunç bir şekilde son bulması ve SSCB'nin ABD'nin istemediği şekilde savaştan sonra hızla ülkesini onarabilmesi ve yeniden ayağa kaldırabilmesi, araştırmacılar arasında yeni bir savaşa dair varsayımların belirmesine zemin hazırlar: III. Dünya Savaşı. III. Dünya Savaşı kitle iletişim alanında sunulan modern askeri çatışmaların söylemsel sisteminde özel bir yer tutar. Bu savaş ile ilgili pek çok soru sorulmaktadır: Oldu mu? Yoksa oluyor mu? Ya da olacak mı? Bu savaşın doğası nedir? Kimler katıldı, katılıyor veya katılacak? Hedefleri ve en önemlisi de sonuçları nelerdir? Tam anlamıyla sorular üzerinde şekillenen III. Dünya Savaşı'nın açıkça geliştirilmiş tek bir söylemi bulunmamaktadır. Bu nedenle savaş ayrıntılı formüle eden çok sayıda tartışmalı görüş hâkimdir (Kornilov, 2010, s. 75).

Anlatıldığı üzere İkinci Dünya Savaşı, Hiroşima'ya atılan nükleer bombadan kısa bir süre sonra sona erer ve bu olay, insanlık tarihinde ilk nükleer imha olasılığını beraberinde getirir. ABD Ulusal Park Servisi'ne göre, nükleer silahların yaygınlaşması, sonrasında büyük ölçekte yıkıma yol açabilecek atom bombalarının ve kıtalararası balistik füzelerin (ICBM) değiş tokuş potansiyeline öncülük edecektir. Nitekim 1945 yılında II. Dünya Savaşı, söz konusu silahların ne derece güçlü bir tahribata yol açabildiğini belirgin bir şekilde gözler önüne serer. Bununla birlikte, nükleer silahların geliştirilmesi yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'nin tekelinde olmaktan çıkar. Sovyetler Birliği ilk nükleer denemesini 29 Ağustos 1949'da, nükleer testleri yasaklayan 1996 anlaşmasını izlemek ve uygulamak için kurulmuş BM tarafından kurulan kâr amacı gütmeyen Kapsamlı Nükleer Test Yasağı Anlaşması Organizasyonu (CTBTO) uyarınca gerçekleştirir. Sovyetlerin kendi nükleer silah cephaneliğini konuşlandırması ve dünya için potansiyel olarak yıkıcı sonuçları olacak küresel bir çatışma ihtimali yaratması çok

uzun sürmez. Office of the Historian'a göre, ABD ve Sovyetler Birliği, 1962 yılında Küba Füze Krizi sırasında nükleer savaşın eşiğine gelir. Ancak her iki ülkenin aldığı güvenlik önlemleri ve kararları ile korkunç savaş beklenildiği gibi henüz gerçekleşmez (Haskew, 2022).

New York Üniversitesi'nde ekonomi profesörü olan Nouriel Roubini, bir röportajında III. Dünya Savaşı'nın fiilen başladığını söyler. Roubini, barışa yönelik tehditlerin olduğunu, bunlar arasında ise NATO'nun Rusya-Ukrayna çarpışmasına müdahalesini, İran ile İsrail arasındaki çatışmayı ve Çin'in Tayvan'a yönelik olası saldırısını sıralar. Söz konusu ihtimaller çerçevesinde belirlenen gündem haberlerinden de yola çıkarak akademisyen, savaşın aslında özellikle Ukrayna'da ve siber uzayda fiilen başlamış olduğunu öne sürer. Roubini'nin yanı sıra Amerikalı milyarder ve SpaceX'in kurucusu Elon Musk, Twitter hesabından yaptığı açıklamada, Rusya'nın Kırım'ı olası kaybetmesi durumunda, nükleer silahların kullanıldığı üçüncü bir dünya savaşının başlayabileceğini dile getirir. Ona göre Rusya, Kırım'dan vazgeçmek ya da nükleer silah kullanmak gibi bir seçenekle karşı karşıya kalırsa, ikincisini seçecektir (<https://www.vedomosti.ru/politics/news/2022/10/29/947984-rubini>).

Cornell Üniversitesi'nden Dr. George Friedman, Terence Monmaney ile yaptığı röportajında III. Dünya Savaşı'nın yılını 2050 olarak işaret eder. Konuşmasında öngörülerini sıralayan araştırmacı, söz konusu iddiasını çeşitli savları ile destekler. Beklentisinin iç sosyal baskılar ve Rusya'nın zayıflaması nedeniyle Çin'de bir parçalanma görüleceği yönünde olduğunu dile getirir. Bilim insanına göre, Avrasya'nın çevresinde üç güç ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, gerçek anlamda Asya'nın çekim merkezi ve dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olan Japonya'dır. İkincisi, şu anda dünyanın en büyük 17. ekonomisi ve İslam ekonomisi olan Türkiye'dir. Türkiye, uzunca bir süredir Avrupa'nın en güçlü ve etkili ordusuna sahiptir ve büyük bir Akdeniz gücü olacaktır. Üçüncü ülke ise dünyanın en büyük 21., Avrupa'nın 8. büyük ekonomisi Polonya'dır. ABD'nin özellikle Japonya ve Türkiye tarafından devre dışı bırakılması senaryosunun yol açacağı III. Dünya Savaşı'nın 2050 yılında gerçekleşeceğini dile getiren akademisyen, öngörülerindeki detayların değişebileceğini de ekler (Monmaney, 2010).

Bir diğer versiyona göre, 1 Temmuz 1945'te, 14 zırhlı, İngilizler tarafından yeniden silahlandırılmış 10 Wehrmacht tümeni ve Polonya İç Ordusu'nun 4 tümeni dâhil olmak üzere 47 Anglo-Amerikan tümeninden oluşan bir koalisyon gücü, Kızıl Ordu'nun kuzeyindeki Zwickau-Chemnitz-Dresden-Görlitz hattı boyunca topraklara iki saldırı başlatır. Cephenin geri kalanı Polonyalılar, Almanlar ve İngilizler tarafından savunma altına alınır. Çatışma, Kızıl Ordu'nun kuzey (Stettin-Schneidemuhl-Bydgoszcz) ve güney (Leipzig-Cottbus-Poznan-Breslau) kanatlarında gerçekleşir. Eylül 1945'te Kızıl Ordu, tüm cephe hattı boyunca büyük bir karşı saldırı başlatır, Kasım ayına kadar tüm kıta Avrupa'sını ele geçirir ve

Britanya Adaları'nı zapt etmek için Manş Denizi'ni geçmeye hazırlanır. Kasım 1945'te ABD Başkanı Harry S. Truman, Rusları durdurmak için Polonya, Almanya ve Fransa topraklarında nükleer silahların kullanılması emrini verir. III. Dünya Savaşı böyle başlar... Bunlar, Almanya'ya karşı kazanılan zaferden iki ay sonra Avrupa'da ortaya çıkabilecek olaylar olarak ele alınır. Bu kurgu, İngiliz Savaş Kabinesi Ayrı Planlama Karargâhı tarafından İngiltere Başbakanı Churchill adına 22 Mayıs 1945'te hazırlanan, Büyük Britanya Ulusal Arşivleri tarafından 1998 yılında gizliliği kaldırılan "Düşünülemez" kod adlı harekâtın senaryosu olarak kendisini gösterir. Nisan ayında Churchill, Mareşal Montgomery'ye Wehrmacht'ın ele geçirilen birimlerini SSCB'ye karşı savaşta kullanılmak üzere yeniden silahlanmak üzere hazırlamasını emreder. Görüldüğü üzere başlangıcı Churchill tarafından 1 Temmuz 1945 olarak belirlenen III. Dünya Savaşı'nın senaryosu, bu "düşünülemez" kod adlı harekâtın kendisidir. İstihbarat subayı Kim Philby, Churchill'in bu fikrini vakit kaybetmeden Moskova'ya bildirir. Böylelikle planlanan savaşın eşiğinden son anda dönülür (Gadeyev & Abdeminova, 2020, s. 5-6).

Akademisyen Oktay Bingöl, *Üçüncü Dünya Savaşı Tartışmaları ve Gerçeklik* adlı makalesinde savaşa dair teorilerini ele alır. Bu konuda çeşitli tartışmaların olduğundan bahseden Bingöl, Fransız astrolog, fizikçi ve kâhin Nostradamus'un 2018 yılında Fransa ile Avrupa'da III. Dünya Savaşı'nın başlayacağını ve savaşın buradan yeryüzünün tamamını etkisi altına alacağına dair kehanette bulunduğunu ifade eder. Komplo teorisyenlerinin söz konusu savaştaki cepheler olarak ABD-İngiltere-Japonya-İsrail-Suudi Arabistan ittifakı ile Çin-Rusya-Kuzey Kore-İran ve bazen de Türkiye'yi sıraladığından söz eder. Savaşın çıkış noktası olarak da Doğu Asya Pasifik, ABD'nin İran'a saldırısı veya Orta Doğu, Doğu Avrupa/Baltık bölgesi gösterilir (Bingöl, 2018, s. 1).

Asker, yazar ve siyasetçi Osman Pamukoğlu (2019, s. 49-60), *III. Dünya Savaşı Ne Zaman Çıkacak ve Kimler Arasında Olacak* adlı kitabında söz konusu savaşı ayrıntılı bir şekilde formüle eder. Öncelikle savaşa dair emarelerden bahseden yazar, dünyada hâkimiyet kurmak isteyen kudretli devletlerden az gelişmiş ya da gelişmekte olan uluslara kadar pek çok devletin savaş teçhizatlarına önemli ölçüde sermaye aktarmasını kesinkes yeni bir büyük savaşa hazırlık olarak yorumlar. Artık günümüz koşullarıyla özellikle bireysel silahlanmanın kanun sınırları çerçevesinde artmasının, insanların aslında kendilerini huzursuz hissetmelerinden kaynaklandığını ve olası bir anlaşmazlık durumunda hükümetlerini içten içe savaşa karşı onaylayacaklarını vurgular. Tarihteki savaşlarda olduğu gibi ekonomiyi elinde bulunduran devletlerin daha fazla hâkimiyet kurma ve kaynak alanlarını genişletme ya da sahip olduğunu muhafaza etme isteğinden çıkacağını düşündüğü bu savaşın, toplumları yeniden en ilkel şekline büründüreceğini savunur. Özellikle nüfus patlamasının görüldüğü devletlerin daha az insanın yaşadığı komşu ülkelere planlı bir şekilde istila edeceğini dile getiren yazar, "Üçüncü Dünya" olarak nitelendirilen bölgelerde

savaşın daha az gelişmiş güçlerle yapılacağını ve belirgin yöntemi ile amacı olmadan yıllarca süreceğini anlatır. Bunun sonucunda da her savaşta olduğu gibi kasıtlı açlık, vahşet ve toplu katliam gibi felaketlerin yaşanacağından dem vurur. Güney Amerika ve Afrika'yı savaş noktası olarak görmeyen Pamukoğlu, Baltık, Doğu Avrupa, Balkanlar, Ortadoğu, Doğu Asya, Hindinin bölgesi ve Pasifik gibi yerlerin birinci önceliği taşıdığını savunur. III. Dünya Savaşı'nın ABD, Çin ve Rusya arasında çıkacağını savunan yazar, savaşın gerekçelerini de enerji ile su kaynaklarının ve okyanuslar üzerindeki deniz ticaret yollarının kontrolünü ele geçirme isteği olarak sıralar. Savaşın başlama tarihinin net bir şekilde verilemeyeceğini dile getiren araştırmacı, bunun koşullara bağlı olduğunu, durumun dayanılmaz bir raddeye ulaşması halinde savaşı, zamanın aleyhine işlediği ABD'nin başlatacağına dair düşüncesini paylaşır. Topyekûn bir katılımı ve konvansiyonel savaş doktrininden faydalanılarak gerçekleştirilecek olan savaşta toprakları ele geçirilen ülkelerin uluslarının çatışmalarda yer alacağını savunur.

Görüldüğü üzere III. Dünya Savaşı, genel anlamda araştırmacılar tarafından çıkacağı kesinlikle öngörülen ancak emareleri bulunsa da henüz gerçekleşmeyen bir mücadeledir. Siyasetçilerin ve tarihçilerin hususî olarak üzerine eğildiği bir konu olan bu savaş, aynı oranda edebiyat yazarlarının da büyük ölçüde dikkatini çeker. Özellikle Rus edebiyatı, III. Dünya Savaşı'nın zaten çeşitli şekillerde gerçekleştiği özel bir arenadır. Nitekim bu çalışmada XXI. yüzyılın fantastik yazın türünün önemli isimlerinden Nikolay Lipnitskiy'in *Eve Giden Yol* adlı romanında III. Dünya Savaşı'nı gerçekçi bir şekilde kurgulayışı post apokaliptik temelde ele alınacaktır. Her zamankinden farklı olarak yaşanan bir savaşın edebiyata yansımalarının ön plana çıkarılmadığı bu çalışmada, aksine bir yöntem izlenerek henüz gerçekleşmemiş bir savaş, gerçekçi bir temele oturtularak sanatsal anlamda yazar tarafından kurgulanış şekli ve aktarılışı gösterilmeye çalışılacaktır.

EDEBİYATTA SAVAŞ YARATMAK: EVE GİDEN YOL

Savaş, insanlığın ayrılmaz bir parçasıdır. Kitaplardan, filmlerden, eski fotoğraflardan sayısız savaşın hikâyesi okunabilir. Genel anlamda bu kaynaklar dayanağını savaşın katılımcıları ya da tanıklarından alır. Bu noktada savaşı merkezine alan en doğal alan, insana ışık tutan ve onun manevi dünyasından, yaşantısına kadar bireyi tüm yönleriyle ele alan edebiyattır. Birçok edebî eserde savaş, insanlığın büyük bir trajedisi olarak yansıtılır. Savaşta insanı cephe içerisinde ve gerisinde olmak üzere pek çok noktada inceleyen bu eserlerde savaş, katılımcıların en mahrem yanlarıyla cisimleşir. Edebiyatta savaş, büyük komutanlar tarafından yönetilen bir dizi birlik oluşumları şeklinde değil, insan kaderlerinin ve karakterlerin karmaşık bir şekilde iç içe geçmesi olarak ön plana çıkar. Savaş, insan çehresine bürünür. Zira insan dünyası duygulardan ve hislerden ibarettir. Bu nedenle savaş eserleri okunduğunda birbirinden farklı ve çoğunlukla okurun yakından tanıdığı duygular gün yüzüne çıkar (Avramenko, 2009, s. 22-23).

I. Dünya Savaşı dönemi Rus edebiyatı incelendiğinde eserlerde, yazarların odak noktasında Rusya'nın siyasi ve ekonomik anlamda çöküşü, savaşa yönelik algı, edebiyatın milli kültür kapsamındaki konumu, savaşın kamu bilincini yönlendirmedeki işlevi, toplumun kültürel değerlerini ve insan yaşamının ahlaki temelleri muhafaza etmesi gibi konuların yer aldığı görülür. Dönemin önde gelen yazarları, teknolojinin ön planda olduğu ve bu nedenle çok sayıda ağır tahribat potansiyeli olan silah ve teçhizatın kullanıldığı mücadelede, yenilen ulustan ziyade savaşların ne şekilde yapıldığına ve bu çarpışmaların insanlığı getirdiği son duruma dikkat çekerler (Can Emir, 2019, s. 73). II. Dünya Savaşı döneminde ise yazarlar ve şairler, eserlerinde Rus halkının acısını ve sonrasında yaşanan galibiyet sevincini paylaşırlar. Dolayısıyla savaş, edebiyata yalnızca ideolojik açıdan değil, aynı zamanda ahlaki, felsefi ve psikolojik yönden de dâhil olur. Böylece yazar ile savaş arasında beliren bağ daha da güçlenir (Çelik, 2020, s. 40). Dönemde savaş kahramanı olarak görülmeye başlanan edebiyat, tarihte son derece canlı ve puslu izler bırakır. Sovyet edebiyatının önemli başarılarına imza attığı bu süreçte, mücadele ruhunu güçlendirmek ve artırmak için edebiyatın ilkelerinden yoğunlukla yararlanılır. Bu noktada savaş edebiyatı, tam anlamıyla eğitici bir kimlik üstlenir. İnsanlığın önemli unsurları olan sadakat, cesaret, vicdan ve onur gibi konular, bu dönem eserlerinde son derece etkili bir şekilde işlenir (Yetkin, 2022, s. 121). Savaşa bizzat katılan yazarlar ve şairler, edebiyata büyük ölçüde yön verirler. Kendi tecrübelerini eserlerinde paylaşan yazarlar, deneyimledikleri zorlukları, yenilgileri, zaferleri, kahramanlıkları, trajediyi, zulmü dile getirirken aynı zamanda halkın duygu durumunu da yansıtmayı amaçlarlar (Tekeli, 2022, s. 376). Yağcı'nın (2004, s. 94) da ifade ettiği gibi savaş dönemlerinde yazarlar, "yazdılar, yazdılar, savaşı yazdılar; yaşananları bir daha bir daha yaşattılar ki yaşanacak bir şey olmadığı anlaşılın." Burada dikkat edilmesi gereken nokta, bu eserlerin gerçekleşen, yaşanan ve ulusların hafızasında derin izler bırakan gerçek savaşları konu edinmeleridir.

XXI. yüzyıla gelindiğinde, Rus edebiyatında son derece canlı bir şekilde yeni bir konu zirveye çıkar. Bu, yaşanmamış ancak her an beklenen ve tahribat anlamında bir öncekilerden çok daha üst boyutlara çıkacağı öngörülen III. Dünya Savaşı'dır. Bu eserlerin içeriksel türüne bakıldığında ise post apokaliptik bir zeminde işlendikleri ayırt edilir. Tanınmış edebiyat eleştirmeni Yuriy Ivanoviç Seleznev, Rus edebiyatının bu savaştaki olayların ana arenası olacağını dile getirir (Yerkina, 2017). Modern dönem Rus nesrinde ön plana çıkan bu savaş konusunu ele alan eserler arasında Aleksandr Afanasyev'in *İllüzyonların Çöküşü* (*Крушение иллюзий*), *Kahraman Saati* (*Час героев*), *Adına Kötülük* (*Зло именем твоим*); Andrey Zagortsev'in *Üçüncü Dünya'nın Özel Kuvvetleri. Rus Siperleri* (*Спецназ Третьей Мировой. Русские козыри*), İlya Sadçikov'un *Çelik Fırtına. Arktik Yıldırımı* (*Стальной шторм. Арктический блицкриз*); Sergey Kuts'un *Yeryüzü 2252. Birleştirme* (*Земля 2252. Инкорпорация*); Sergey Vladimiroviç Lobanov'un *Zaman Arasından* (*Сквозь Время*); Valeriy Korovin'in *Üçüncü Dünya Ağ Savaşı*

(Третья мировая сетевая война); Mihail Nikolayev'in *Profesyoneller (Профессионалы)*; Vadim Denisov'un *Antibunker. Daldırma (Антибункер. Погружение)*; Vladislav Morozov'un *Washington Şehri Madalyası (Медаль за город Вашингтон)*; Nikolay Marçuk'un *2020 Savaşı. Kerç Düğümü (Война 2020. Керченский узел)*; Şamil İdiatullin'in *Russia (Россия) vb. saymak mümkündür (https://mybook.ru/tags/tretya-mirovaya-vojna-2/)*. Bu eserler içerisinde Nikolay Lipnitskiy'in *Eve Giden Yol (Дорога домой)* romanı özel bir yere sahiptir.

XXI. yüzyıl Rus edebiyatında bilim kurgu ve fantastik yazın türünün önemli isimlerinden biri olan Nikolay İvanoviç Lipnitskiy, kaleme aldığı eserlerinde sıra dışı konulara yer verir. 2002 yılında yayımlanan ve kısa bir süre sonra ses getiren *Olmatış Savaş (Война, которой не было)* eserinde yazar, korkunç bir savaşa dönüşen etnik bir çatışmanın ortasında Dağlık Karabağ bölgesine yaptığı iş gezisinin anılarına yer verir. 2006 yılında zor karakterlere sahip iki yalnız insanı kaderin hayatlarının bir noktasında karşı karşıya getirişini konu edindiği *İki Yalnızlık (Два одиночества)* eserini yazar. 2008 yılında yazdığı *Yaşamın Kıyısında (На грани жизни)* adlı eserinde kaderin iradesiyle kendilerini yabancı bir savaşın içinde bulan insanları anlatır. *Efsaneler Nasıl Doğar ya da Zaman Enstitüsü'nden Masallar (Как рождаются легенды, или байки из института времени)* adlı yapıtında bazı efsanelerin, peri masallarının ve destanların ortaya çıkışlarının alışılmadık bir versiyonunu sunar. Lipnitskiy, modern dönem Rus nesrinde *Felaket (Катастрофа)* adlı zombi apokaliptik serisiyle okur kitlesi arasında büyük yankı uyandırır: *Felaket. Hayatta Kalma Günlükleri (Катастрофа. Хроники выживания)*, *Felaket. Canavar (Катастрофа. Монстр)*, *Felaket. Yalnızlık Günlükleri (Катастрофа. Хроники одиночества)*, *Felaket. Özel Amaçlı Çiftçi (Катастрофа. Фермер особого назначения)*, *Felaket. Yaşa, Zombiler Neden Susuyor (Катастрофа. Ходок, О чём молчат зомби)*, *Felaket. Geri Geleceğim (Катастрофа. Я вернусь)*. İlerleyen süreçte Lipnitskiy, tüm robotların ve nanonun birleşik zihni olan yaray zekânın başkahraman olduğu eseri *Sürü'yü (Пою)* okurla buluşturur. 2020 yılında kozmik fantastik eseri *Glizdeyken Oldu (Дело было на глизе)* kitap raflarında yerini alır. 2022 yılında yayımlanan *Küçük Peri (Маленький Фея)* eserinde yazar, küçük bir perinin yılbaşı gecesi bir şehirde nasıl belirdiğini, arkadaş edindiğini ve onlara arkadaşlığa değer vermeyi öğrettiğini anlatan bir peri masalını konu edinir. Nikolay Lipnitskiy'in sıradan insanları ve insanüstü varlıkları, makineleri ve çeşitli yaratıkları gerek yeryüzünü gerekse evrenin dışındaki gezegenleri mekân olarak seçtiği eserlerinden bazıları da şu şekildedir: *Evren'in Kavşağında (На перекрестках вселенной)*, *Orada, Bu Dünyanın Ötesindeki Yerde (Там, за краем этого мира)*, *Marşlı'nın Notları (Записки марсианина)*, *Değişim Çağı (Эпоха перемен)*, *Kendine Giden Uzun Yol (Долгая дорога к себе)*, *Tanrılarla Oyunlar. Ben Canavar mıyım? (Игры с богами. Я – монстр?)*, *Taş Üzerindeki Çiçek (Цветок на камне)*, *Şayet Düşman Senin Toprağındaysa (Если враг на твоей земле) vb. (https://litportal.ru/avtory/nikolay-ivanovich-lipnickiy/)*. Nikolay

Lipnitskiy'in sanatında III. Dünya Savaşı geniş yer kaplar. Eserlerinde gerçekleşmemiş bir savaşı son derece gerçekçi bir şekilde ele alan yazar, bunu en başarılı şekilde *Eve Giden Yol* eserinde gözler önüne serer.

2018 yılında *Aemop* yayınevinden çıkan *Eve Giden Yol* eserinde Nikolay Lipnitskiy, eserinin girişinde de belirttiği üzere, tren kompartımanında sıradan bir iş gezisine çıkan kahramanın aniden toplamda altı saat süren ancak insanlığın neredeyse yarısını yok eden ve pek çok devleti yeryüzünden silen III. Dünya Savaşı'nın patlak verdiğini öğrendikten sonra herkesin çaresizce istasyonda durduğu, trenlerin hareket etmediği, uçakların sefere çıkmadığı ve daha düne kadar sarsılmaz gibi duran hükümetin çöktüğü haberlerinin geldiği, önceki dünyadan geriye yalnızca anarşinin ve kaosun kaldığı bir ortamda, içinde uyanan arzusuyla evine dönüş için giriştiği mücadeleyi konu edinir. Rus gazetesi *Kommersant*'ın 1998 yılında yayımlanan III. Dünya Savaşı'na yönelik bir yazısı, Lipnitskiy'in eserinin merkezinde yer alan bu savaş kurgusuyla büyük ölçüde örtüşür. Yazının detayları şu şekildedir:

25-26 Eylül 1983 gecesi, Sovyet füze saldırısı uyarı sistemi, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üslerden birinden "Minuteman" katalararası balistik füzelerinin fırlatılışını kaydetti. Birkaç saniye sonra, sistem birkaç Amerikan fırlatması daha bildirdi. Böylece on beş yıl önce, SSCB'ye bir nükleer füze saldırısı başladı. Küba Füze Krizi döneminden sonra SSCB ve ABD, süper güçlerin liderleri, en azından kasıtlı olarak bir daha asla durumu aşırı derecede ileri götürmemeye karar verdi... Yine de Eylül 1983 gecesi teknoloji, emperyalistlerin aşırı bir adım atmaya karar verdiklerini duyurdu. Kıyamet saniyede beş kilometre hızla yaklaşıyordu. Beş ya da on dakika içinde Füze Saldırısı Uyarı Sistemi Merkez Komutanlığı, Amerikan füzelerini tanımlar ve CPSU Merkez Komitesi Başkomutanı Genel Sekreteri Yuri Andropov'a olanları bildirir. Yaklaşık yedi dakika sonra Başkomutan'ın "nükleer çantasından" alınan emrin ardından, Çita ve Tatişçevo yakınlarındaki Teykovo ve Dombarovskoye, Bologoy ve Zhangiztobe stratejik füze kuvvetlerinin tüm üslerinden Sovyet füzeleri kaldırıldı... Karşılıklı imha garantisi edildi. SSCB'nin tüm büyük şehirleri harabeye ve küle dönüşüyor - Moskova, Leningrad, Kiev, Minsk, Sverdlovsk, Omsk, Novosibirsk, Krasnoyarsk, Habarovsk... Toplam kurban sayısı ülke nüfusunun yarısına ulaşabilir. Radyoaktif bulutlar, Birliğin neredeyse tüm bölgesini kaplıyor. Uygun yönden esen rüzgârla Uzak Kuzey'e ve Çukotka'ya bile ulaşıyorlar. Yirmi ya da yirmi beş dakika sonra dünyada SS-18 olarak bilinen Sovyet füzeleri Amerika'ya varıyor. Ondan sonra Washington, New York, Philadelphia, Dallas, Houston, Chicago, Detroit, San Francisco, Los Angeles yok olur. 50-60 milyon Amerikalı neredeyse bir anda ölüyor. SSCB yönünden hareket eden radyoaktif bulutlar, iki veya üç gün içinde tüm Avrupa'yı kaplıyor. Aynı zamanda ölüm getiren bulutlar ABD'den Kanada'ya, Orta ve daha da Güney Amerika'ya kadar gidiyor.

Radyasyondan ve açlıktan kaynaklı salgınlarda bir ay içinde farklı ülkelerde en az 100 milyon insan daha ölüyor (<https://www.kommersant.ru/doc/14772>).

Lipnitskiy'in *Eve Giden Yol* eserinin olay örgüsü tam anlamıyla bu kurguyu işler. Bu anlatım, eserin ilk paragrafında anlatılan savaş başlangıcıyla birebir örtüşmektedir:

Almanya'daki ABD Hava Kuvvetleri üsleri Spangdal ve İtalya'daki Aviano üslerinden kalkan F-15E StrikeEagle avcı-bombardıman uçakları filoları Rusya'ya doğru yola çıktı. Açıkça bir tatbikatta olduğu gibi, kudretli korkunç makineler, yoğun bir bulut tabakasıyla yerdeki tesadüfî bakışlardan gizlenerek amansız bir şekilde kilometre üstüne kilometre yaptı. Ancak sakın uçuş, filonun Rus hava savunma radarlarının menziline girdiğini bildiren uyarı sistemlerinin yakında harekete geçeceğini bilen pilotların dikkatini dağıtmadı. Ve sistem çökecek ve herkes çılgın bir akrobasi kasırgasında uçaksavar füzelerinden kaçarak ve kurada ona çıkan kaderle oynayarak kendi başına olacak. ABD Hava Kuvvetleri Binbaşı Richard McKinley, artık kanatlarının altında eğitim mühimmatının asılı olmadığını, en son JASSM savaş seyir füzesi olduğu gerçeğini bilse de rehavete kapılmadan Kartalını güvenle yönetti. Zaten sınıra yaklaşırken pilot, uzaktaki boşlukları ve yerden yükselen mantar bulutlarını gördü. Nükleer savaş başlıklı taktik füzeler işlerini yaptı. Şimdi sıra onlarda. Gökyüzünün yükseklerinde, kıtalararası balistik füzeler, bölgenin derinliklerine doğru bir yerlere yönelerek gecenin karanlığını aştı. Artık Ruslar kesinlikle onlara bağlı değil, diye düşünebildi Richard, genel seslendirme sistemi alarm verdiğinde ve etraftaki dünya kör edici bir son flaşla aydınlandığında (Lipnitskiy, 2018, s. 4).

Lipnitskiy, kısaca aslında savaşı betimlediği bu paragrafın ardından hızlıca bu son flaşın ardındaki dünyanın yeni çehresini anlatmaya başlar. Yazarın, ayrıntılarıyla resmettiği bu bir anda ortaya çıkan yaşam, aslında tam anlamıyla post apokaliptik bir hayatın görüntüsüdür. Büyük bir kıyamet kopmuştur ve hayatta kalanlar, sis bulutlarının kalkmasının ardından yeni dünyanın tablosunu merak ederler. Ancak bu, beklenenden de korkunç bir tablodur. Yalnızca tek bir noktaya bakarak bile artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı hemen anlaşılmaktadır. Yıkım, tarifi imkânsız bir boyuttadır. Her aileden mutlaka bir üye ya da tamamı yok olmuştur. Savaşın tahribatının üstüne bir de insanlar, hala farklı kollardan gelmeye devam eden ölüme karşı direnip hayatta kalmaya çalışacaklardır. Post apokaliptik eserlere bakıldığında bütünüyle böyle bir tema üzerinden işlendikleri görülür. Nitekim bu türden yapıtlarda kıyametten önceki yaşam, yazar tarafından son derece acı bir şekilde anlatılır ve genel anlamda bu yeni dünyaya uyanabilenlerin anıları fragmanlar halinde sunulur. *Eve Giden Yol* eserinin başkahramanı Viktor, daha ilk sayfalardan okurun karşısına çıkar. Mesleği gereği her zamanki iş gezilerinden birine çıkan kahraman, tren yolcuğu esnasında bir anda

elektriklerin kesilmesi sonucu, öncesinde çok sakin olan yaşamının onu savurduğu farklı olaylar silsilesine sürüklenir. Savaşa aniden giriş yapılan eserde, Viktor'un önceki yaşantısına dair bilgiler hemen verilmez. Başına gelenlerden yola çıkarak geçmiş yaşantısına dönen kahraman, en çok da karısından boşanmasıyla çok yalnız ve miskin bir şekilde sürdürdüğü hayatına tekrar dönme isteğine yönelik içinde uyanan çelişkiyle okuru şaşırtır. Savaşa kadar olan yaşantısı eserin çeşitli noktalarında oldukça sade bir şekilde verilen kahramanın sıradan bir insandan gerçek bir savaşıya dönüşeceğinin ipuçları inceden hissettirilmeye çalışılır.

Post apokaliptik eserlerde genel anlamda bir anda vuku bulan felaketin açıklaması ya kısmen verilir ya da hiç üzerinde durulmaz. Nitekim eserde trendeki insanlar uzunca bir süre yaşananlara anlam veremez. Çünkü radyodan hiçbir istasyonun çağrılara cevap vermediğinden, büyük şehirlerin yok olduğundan, ülkenin çeşitli stratejik noktalarına roketli bombardımanların gerçekleştirildiğinden bahsedilir. Ancak bu olayların kaynağı ve gidişata yönelik herhangi bir bilgi paylaşılmaz. Eser boyunca savaşın tam olarak ne sebeple çıktığı ve nasıl gerçekleştiği bütünüyle öğrenilemez. Çünkü yapıtta yalnızca savaşın sonuçları verilir. Viktor'un eve dönme isteği ile okur, savaştan sonraki yeni Rusya ile tanışır. Herhangi bir vasita bulamayan kahraman, dönüş yolculuğunu yaya olarak başlatır. Kahraman, savaş olduğunu anladıktan sonra I. ve II. Dünya Savaşları olmak üzere çok çetin mücadelelerden geçen ülkesinin tarihinden yola çıkarak dürüst bir vatandaş gibi davranır ve önce askerlik sicil-kayıt ofisine giderek cepheye savaşmak için başvuru yapmaya karar verir. Fakat gittiği yerde kendisiyle aynı talepte olan başka insanları göremez ve aynı zamanda kurumdaki askerlerin de olan bitenden haberinin olmadığını anlar. Bunun sonucunda çok farklı bir savaşın içerisinde olduğunu anlayan kahraman, post apokaliptik eserlerde olduğu üzere yaşanan afeti olağanüstü bir durum olarak algılamaya başlar. Tam olarak bu durum, kahramanın benliğinde daha öncesinde hiç deneyimlemediği bir dürtüyü harekete geçirir: *"Ruhumda aniden bazı mantıksız duygular uyandı ve büyümeye başladı. Eve! Eve, yalnızca eve gitmek istiyordum"* (Lipnitskiy, 2018, s. 7).

Post apokaliptik edebiyatın ana özelliği iki zıtlık üzerine kurulmuş olmasıdır. Bunlardan ilki, hayatta kalabilenlerin gündelik yaşamlarının ayrıntılı tasviri iken ikincisi ise eski dünyanın enkazı üzerinde yeşeren yeni doğanın detaylı anlatımıdır. Evine ulaşma amacıyla son derece zorlu olacağı daha başlangıcından itibaren kendisini gösteren yolculuğu boyunca kahramanın başına çok sayıda talihsizlik gelir. Henüz tren istasyonundan çıkmasıyla tanımadığı bazı gençler tarafından gaspa uğraması ve tüm parasını, önemli eşyalarını yitirmesi, kahramanı eserin sonunda tam anlamıyla bir savaşıya dönüştüren şartların ilk basamağını oluşturur. Etrafındaki harabelere baktığında büyük bir savaştan sağ olarak nasıl kurtulabildiğini daha kendisi anlamlandıramayan kahraman, onun gibi hayatta kalanların yaşam mücadelesini kavramaya çalışır. Mağazaların kapalı olduğu, şehir hayatının yok olduğu bu yeni dünyada her savaşta görüldüğü gibi yaşam en ilkel haline dönmüştür. Soygunda kredi kartlarına dokunulmamasıyla bulabildiği bir

bankomattan tüm parasını çeken ve onları ayak tabanlarına koyan kahraman ihtiyaçlarını gidermek için girdiği bir pazarda yeni dünyanın ilk oluşumlanmasıyla karşılaşır: “Yönetim değişti. Yerel polis merkezinin eski müdürü şehrin prensi ve sahibi oldu” (Lipnitskiy, 2018, s. 9). Tarihi boyunca pek çok ulusun, halkın ve devletin karşısında durmaktan çekindiği Rusya’da artık idare yok olmuştur. Birliğin olmayışı sağ kalan insanların kendi aralarında örgütlenerek yapılanmalara gitmelerine neden olmuştur. Zapt ettiği bölgelerin başına geçen kim varsa kendince yeni bir düzen kurmuştur. Buradan sorunsuz ayrılan kahraman, çok geçmeden yeni bir yapılanmanın ortasında yeniden kendisini bulur. Ancak burası bir öncekinden farklıdır. Modern çağ geride kalmış ve insanlar ilk zamanlardaki gibi arazilerde ağır koşullarda çalıştırılmaktadır. Tam anlamıyla can pazarının yaşandığı bölgeden akıllıca planının yardımıyla yanına alabildiği iki kişiyle kaçabilen kahraman, ülkesinin içerisine sürüklendiği bu içler acısı duruma üzmekten kendisini alıkoyamaz. Yeni arkadaşlarıyla yola koyulan Viktor, yolculuğu esnasında aslında Rusya’nın da yaşanan bu savaşa yönelik hazırlık içerisinde olduğunu ölmek üzere olan bir ormancından öğrenir: “Radyodan savaşı duyurduklarında önce inanmadım. Sonra uzaktan bir dizi patlama sesi duydum. Yaklaşık olarak bu yönde, üç yıl önce tamamen gizlilik içinde inşa edilmiş bir tür askeri tesis bulunuyordu” (Lipnitskiy, 2018, s. 16). Buraya gerçekleştirilen kimyasal saldırıdan bahseden ormancıyla eserin olay örgüsünün merkezindeki savaşın ayrıntıları yavaş yavaş gün yüzüne çıksa da net bir şekilde kendisini belli etmez.

Post apokaliptik eserlerde odak noktada daima bir afet ve bunun ardından gelen kaos yer alır. Bu, doğal afet olmanın yanı sıra nükleer savaş, insan kaynaklı felaket, iklimde ve habitatın doğal-coğrafi koşullarında önemli değişiklik şeklinde de görülebilir. Belirtilerden büyük bir nükleer savaşın gerçekleştiği bu yeni Rusya’da neresinin daha tehlikeli olduğu bilinmez. Ülkenin her köşesi, yozlaşma ve suç ile dolmuştur. Nitekim bu nedenle kahramanların devam ettikleri yolda yeni bir örgütün eline düşmeleri kaçınılmaz olur. Burası savaşın ilkel yüzünü bütünüyle açık eden bir yere dönüşmüştür. Güçlü ve daha sağlıklı insanların köle pazarında satılığa çıkarıldığı yerde, teknoloji insanlığı ileriden ziyade çok daha gerilere, ilk çağlara sürüklemiştir. Diğer yandan bazı bölgelerde tamamen huzur ve uyum gözlemlenirken bazı yerlerde de tam anlamıyla anarşi ön plandadır. Rusların haricinde çeşitli uluslardan insanlar da yaşanılan yerleri ele geçirerek belirgin bir şekilde ayırt edilen anarşiyi ileri boyutlara taşırlar. Bunlardan biri Amerikalılardır. Savunmasız Rus insan topluluğunun bulunduğu bir bölgenin üzerine konuşlanan bir grup Amerikalı, himayeleri altındaki insanlara adeta eziyet eden bir yönetim şekli sürdürürler. Bir diğer ulus olan Almanlar da bu topraklarda örgütlenerek kendilerince bir düzen kurarlar. Artık toprak bütünlüğünün hissedilmediği bu yerde idare, ulusal unsurlar gözetilmeksizin güçlü olanın iradesine göre şekillenir. Bir diğer ifadeyle teknolojinin güçlü devletler tarafından yanlı ve yanlısı kullanımı, insanlığın manevi anlamda çöküşüne neden olur.

Pandemi, genetik deney, virüs, mutasyon, enfekte olan insanlar, hayvanlar, bitkiler, virüsler vs. konular, post apokaliptik eserlerin olay örgüsünün malzemeleridir. Esere bakıldığında da ABD'den atılan kimyasal silahlar, ülkede biyolojik katliamlara yol açmıştır. Bu tablo, Viktor'un her kapanına düştüğü bölgeden kaçarken yanına aldığı yeni arkadaşlarıyla sürdürdüğü yolculuğu esnasında trajik bir şekilde gözler önüne serilir: *"Bir şeyi bilmek gerekiyor, tüm şehirler radyoaktif düzlüklere dönmüş durumda"* (Lipnitskiy, 2018, s. 65). Her gittikleri bölgede nükleer saldırının bir sonucu olarak enfekte olan hayvanlara ve bitkilere rastlayan kahramanlar, karşısındaki savaşın diğerlerinden olan farkını artık çok daha net görmeye başlarlar. Bu, kimyasal ya da bir tür biyolojik savaştır. İnsanları, böylesi bir savaşta savunmasız yapan ise tam anlamıyla kimyasal saldırının yapılmamasından burada bir askeri noktanın bulunduğu çıkarımını yapan ve söz konusu bölgeden yolculuklarına devam etmelerini öneren Viktor'a karşı çıkan arkadaşlarına sarf ettiği sözlerinden açığa kavuşur: *"Kabul ediyorum. Tehlikeli. Ancak en fazla savaşabileceğimiz gerçek, somut bir düşmanla karşılaşırız. Ancak bu lanet görünmüyor ve kıvrılıp bükülene kadar neyin seni yakaladığını hissetmiyorsun"* (Lipnitskiy, 2018, s. 28). Ne ile savaşıldığının bilinmemesinin verdiği belirsizliğe söz konusu kimyasal düşmana karşı savunma silahına sahip olunamamasının da eklenmesi, savaşın çok daha farklı bir yüzünü göstermesi açısından önemli yere sahiptir.

Eserde Viktor ve arkadaşları üzerinden resmedilenler, ilk etapta savaşın yalnızca Rusya'yı yok ettiğini düşündürse de ilerleyen sayfalarda okurun karşısına çıkan yeni kahramanlarla dünyadaki diğer uluslar konusunda da bilgi edinilir. Bu kahramanlardan başlıcası, Georg'tur. Ataları Rus-Almanlardan olan Georg, köken olarak Alman olsa da atalarının yıllar öncesinde Rusya'ya yerleşmesiyle burayı kendi memleketi kabul eden topluluktan biridir.⁴ Bu nedenle Rusçayı çok iyi konuşan Georg, diğer yandan anavatanı Almanya'ya olan bağlılığını da kaybetmemiştir. Savaş sonucunda Almanya'nın bütünüyle yok olduğunu ve geriye kimsenin sağ kalmadığını anlatan Georg, başlangıçta kahramanlar arasında şüphe uyandırır. Bu durum da savaşla birlikte beliren yeni toplumun doğası içerisinde açıklanır: *"Şimdiki zamanda insan güvenilir olmalı. Güvenilmeyenlerle hızla yollarımızı ayırıyoruz"* (Lipnitskiy, 2018, s. 43). Bu durum, post apokaliptik eserlerdeki "biz" ve "onlar" şeklinde bölünmeyi yansıtır. Eserde görüldüğü üzere ülkenin her yerini eşkıyalar ve zorbalar ele geçirmiştir. Vatandaşları yeniden ayağa kaldırmak için mücadele eden insan kalmamıştır. Biraz güçlü olanlar zayıf ve çaresizler üzerinde hâkimiyet kurarak yeni Rusya'yı utanç verici manzaralarla doldurmaktadır. Yeniden bir Rusya inşa etmek isteyen Viktor ise bu nedenle yanında dürüst ve şeffaf insanları istemektedir.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz: Yetkin, G. B. (2021). Sovyet-Alman yazar H. Wormsbecher'in kaleminden II. Dünya Savaşı Avlumuz ve Zafer İsim Getirecek. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (22), 918-933.

Post apokaliptik eserlerde ırkların mücadelesi ön plandadır. Yeni bir insan ırkının yaratılması ya da yaratılmaya çalışılması, Lipnitskiy'in eserinde de işlenir. Kahramanların saldırıda yok olmuş bir bölgeye girmelerinin ardından boş evde saldırısına uğradıkları “şeyler” korkunç bir gerçeği gün yüzüne çıkarır: “*Bir kas dağı, boyun belirtisi olmayan küçük kulaklı bir kafa, hemen öteden kocaman omuzlara akan. Parmaklarda kıvrık pençelerle hipertrofik ve triceps geniş avuç içili uzun kollar. Orantısız olarak küçük güçlü bacaklar, büyük bir gövdeyi sıkıca tutuyordu*” (Lipnitskiy, 2018, s. 72). Güç bela öldürdükleri bu iki canavara bakan kahramanlar, aslında onların biri erkek biri kadın olan iki insan olduklarını anlarlar. Burada bir laboratuvarın belgelerine ulaşan kahramanlar, “Semender Projesi”, “Bukalemun Projesi” ve “Golyat Projesi” adında üç çalışmadan haberdar olurlar. Kendisi de bir zamanlar kapalı laboratuvarında çalışmasından kaynaklı olarak tecrübesi bulunan Mihaliç, bu laboratuvarın içeriğini anlattığında savaşın çok farklı bir noktası gün yüzüne çıkar. Bu laboratuvar üst asker yaratmak için kurulmuştur. Çeşitli savaşçı profillerinin yaratılmaya çalışıldığı bu merkezde Bukalemun projesinde üretilenler, bukalemun hayvanının ana özelliğinden yola çıkılarak taklit etme bir diğer ifadeyle kılık değiştirebilme yeteneğine sahip izcilerdir. Semender projesindeki savaşçılar, ateşten, soğuktan ve hepsinden önemlisi de radyasyondan etkilenmeyen kişilerdir. Golyat projesindekiler ise her noktanın içerisine yarararak girebilen ve kahramanların da biraz önce bizzat mücadele ettikleri fırtına askerleridir. Golyatlar, savaşın başlamasıyla çalışmalarını hızlandırmak isteyen uzmanların hata yapmaları sonucunda buldukları yerden çıkmışlar, Semenderleri ve Bukalemunları yemişlerdir. Buradan söz konusu kimyasal savaşın çok önceden planlandığı, ülkelerin gizli bir şekilde nükleer mücadeleye hazırlık içerisinde oldukları anlaşılabilir.

İnsanlık habitatının yok olduğu, oluşumlanması için asırların verildiği yaşam alanlarının düzlüklere dönüştüğü, etkisinin yanı sıra tepkisinin de bir o kadar sert olduğu nükleer savaşın neredeyse her noktada hissedildiği bu yeni dünyada eser kahramanları, olayların sonlandığı son sayfalarda kendi iradelerine göre bir yerlere savrulurlar. Başkahraman Viktor ise yolda onlara katılan Lyudmila ile evine varır ve genç kadının “*bizi burada ne bekliyor?*” sorusuna “*Bilmiyorum. Yalnızca şundan çok eminim ki: yok olmayacağız*” (Lipnitskiy, 2018, s. 124). cevabını vererek tüm yaşananlara rağmen geleceğe yönelik inancını gözler önüne serer. Nefes alındığı sürece her daim umudun var olduğuna atıfta bulunmak isteyen yazarın, en çaresiz zamanlarda dahi bir çıkış yolu bulunabileceğini insanlığın yarısından çoğunun yok oluşunu kurguladığı eserinin sonunda dile getirmesi son derece ilgi çekicidir. Trajedinin fantastik unsurlarla birleştiği bu eseriyle Nikolay Lipnitskiy'in, öznel düşüncelerine yer vermeden doğrudan aktardığı olaylar yardımıyla aslında dünya okuruna olası III. Dünya Savaşı'nın sonuçlarını göstermeye çalışarak büyük felakete yönelik uyarılarda bulunmaya çalıştığı açıkça görülmektedir.

SONUÇ

Büyük bir facianın ardından hayatta kalabilen yeryüzünün detaylarının fantastik bir şekilde kurgulandığı post apokaliptik edebiyatın temel konularından biri, III. Dünya Savaşı'dır. Bu konuyu diğerlerinden ayırt edici yapan, pek çok araştırmacının da ortak görüşte bulunduğu üzere henüz gerçekleşmemiş olmasıdır. Genel anlamda dünya yazını, toplumsal olayların bir çıktısı olarak ön plandadır. Özellikle yaşanan ve çetin geçen muharebeler, edebiyatın ana malzemesi olurlar. İnsanın savaşta yeri, cephe yaşamı, cephe gerisindeki mücadele, halk, asker, çok vb. daha pek motiflerle işlenen savaş konulu edebiyat, tarih boyunca en canlı alanlardan biri olarak kabul edilir. Bu eserlerin temel özelliği, yaşanmış bir savaş konu edinmeleridir. Ancak XXI. yüzyılda belirgin bir şekilde ön plana çıkan III. Dünya Savaşı'nı ele alan yapıtlar, diğerleri arasında özel bir yere sahiptir. Tamamen öngörüler, varsayımlar ve teoriler üzerine kurulu bu savaş, XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren post apokaliptik yazın türü içerisinde baskın bir şekilde ön plana çıkar. Modern dönem Rus edebiyatının ses getiren sanatçılarından Nikolay Lipnitskiy, sanatında bu konuya geniş yer veren yazarlardan biridir. Kaleme aldığı eserleriyle Rus fantastik yazın türüne büyük ölçüde katkıda bulunan Lipnitskiy, önemli eseri *Eve Giden Yol*'da III. Dünya Savaşı'nı oldukça gerçekçi bir tonda tüm ayrıntılarıyla kurgular. Uzmanların her an çıkmasını beklediği bu savaş, Lipnitskiy'in eserinde bütünüyle cisimleşir. Yapıtta, yaklaşık altı saat süren bir nükleer savaşın ardından insanlığın yarısından çoğu yok olup gitmiştir. Hayatta kalabilenler ise farklı kollardan gelen ölüme direnmektedir. Bu nedenle ülkede tam anlamıyla kaos ve anarşi hakim olmuştur. Atom bombasının yıkıcı gücünün belirgin bir şekilde resmedildiği eserde savaş, bir öncekilerden daha korkunç bir yüzle kendisini gösterir. Bu savaşta somut bir düşman ve savunma oluşturabilmek için askeri teçhizat yoktur. Kimyasal zehrin farkına varan insan için artık çok geçtir çünkü bu, çoğunlukla onun ölümü ânidir. Genel anlamda savaşlar, tarih boyunca insanlığın büyük bir testten geçtiği mücadeleler olarak seyrederken, burada ne çarpışmak için bir cephe ne de direnecek bir kuvvet vardır. Bu, savaşın hayatta kaldığı değil, kimyasal bombardımanın gerçekleştiği askeri bölgelerin uzağında kalabilen yalnızca şanslı insanların ölüme karşı koyabildiği görünmez bir savaştır. Nikolay Lipnitskiy, *Eve Giden Yol* eserinde korkulan III. Dünya Savaşı teorilerini tam anlamıyla yaşanmış gibi işleyerek aslında dünya okurunun gözü önünde bu savaşın gerçekleşmesi halinde olabilecekleri canlandırır. Böylelikle bir yandan post apokaliptik yazın türüne güçlü bir örnek sunarken diğer yandan da içten içe modern dönemin siyasi yüzünü oldukça sert bir şekilde tuvale döker.

Yazar Katkı Oranları ve Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma tek yazarlı olup katkı oranı %100'dür ve herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Aladışkin, İ. V. (2015). *Bez straha i upryoka. O voyne i neporoçnoy tehnikе, Rossiya v globalnom mire*. İzd. Politehniçeskogo universiteta, 15-32.

Avramenko, Y. İ. (2009). Rol voynı v çeloveçeskom obŝçestve. Mnogolikaya vojna v hudojestvennoy literature. *Filologiçeskiye nauki. Voprosı teorii i praktiki*, 2 (4), 21-23.

Bayrau, D. (2007). Nauka, tehnika i obŝçestvo v pervoy mirovoy voyne, nauka, tehnika i obŝçestvo Rossii i Germanii vo vremya pervoy mirovoy voynı (Perevod c Nem. A. Dmitriyeva). Sankt-Peterburg: Nestor İstoriya, 25-31.

Berezovskaya, L. S. & Demçenkov, S. A. (2016). Postapokaliptika kak janr nauçnoy/paranauçnoy fantastiki. *Vestnik Omskogo gosudarstvennogo pedagogiçeskogo universiteta. Gumatinarnıye issledovaniya*, 4 (13), 64-67.

Bingöl, O. (2018). Üçüncü dünya savaşı tartışmaları ve gerçeklik, *Merkez strateji enstitüsü, Güncel değerlendirme*, 1-6.

Can Emir, B. (2019). *Rus edebiyatında birinci dünya savaşı (tarihsel perspektif ışığında)*. İstanbul: Değişim Yayınları.

Çelik, R. (2020). *İkinci dünya savaşı ve sovyet edebiyatı üzerine*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Çepaykin, R. N. & Husnullina, D. R. (2018). *Atomniye bombardirovki Hirosimi i Nagasaki v 1945 g.: Politika i pamyat, 100-letıye velikoy russkoy revolyutsii*. Sbornik materialov vserossiyskih nauçno-praktiçeskih konferentsiy, İzdatelstvo: KNİTU-KAİ, 191-194.

Çesnova, Ye. N., Mansurova, Ő. İ. & Smitina, A. A. (2017). Filoloji mirov postapokalipsisa v sovremennoy kulture. *Gumanitarnıye vedomosti TGPU im. L. N. Tolstogo*, 2 (22), 46-54.

Çupriy, L. V. (2012). *Yest li u çeloveçestva buduŝçeye? Kniga 1. Znaki apokalipsisa*. K.: Kafedra.

Gadeyev, A. V. & Abdeminova, A. L. (2020). Kak London i Parij gotovili vtoruyu i tretıyu miroviye voynı, *Rossiyskaya nauka i obraznaviye segodnya: Problemi i perspektivi*, 5 (36), 5-8.

Gubaryov, V. S. (2017). *Tsar-bomba. Taynı sozdaniya sovetskogo termoyadernogo orujiya*. Moskva: Algoritm.

Haskew, M. E. (2022). Can we prevent world war iii? History of diplomacy and deterrence. *Live Science*, <https://www.livescience.com/world-war-iii>, (Erişim Tarihi: 14.02.2023).

İlyin, Yu. V. (2015). Narkomatı oboronnoy promışlennosti v godı velikoy oteçestvennoy voynı. *Vestnik MGİMO-Universiteta*, 2 (41), 26-35, <https://vestnik.mgimo.ru/jour/article/view/307>, (Erişim Tarihi: 10.02.2023).

İskovskih, Ya. V. (2018). Postapokalipsis kak janr massovoy kulturu. *Universitetskiy kompleks kak regionalnyy tsentr obrazovaniya, nauki i kulturu*, 1579-1582.

Kayabaşı, O. A. (2016). Türk mitolojisinde eskatoloji mit. *Folklor/edebiyat*, 22 (86), 167-180.

Komarov, S. (2020). Apokalipsis kak literaturnıy janr. *Monastery.ru*, <https://monastery.ru/bog-i-chelovek/apokalipsis-kak-literaturnyy-zhanr/>, (Erişim Tarihi: 09.02.2023).

Kornilov, P. (2010). Obraz tretyey mirovoy voynı v diskursah rossiyskoy massovoy kommunikatsii, *Vlast*, (12), 75-78.

Krılova, M. N. (2018). Sovremennıy oteçestvennyy zombi-apokalipsis: ştrih k portretu novogo literaturnogo janra. *Filologiya i çelovek*, (2), 63-74.

Kvasnikov, S. V. (2022). *Zarozhdeniye i rasvitiye drevneevreyskoy apokaliptiki, Teologičeskoye obrazovaniye v usloviyah tsifrovizatsii: vizovi, smışlı, praktiki*, Sbornik materialov regionalnogo etapa V vserossiyskoy nauçno-praktičeskoy konferentsii (Red. N. A. Dyaçkovaya), Yekaterinburg, 186-190.

Lipnitskiy, N. İ. (2018). *Doroga domoy*. LitRes: Samizdat.

Menglinova, L. B. (2007). *Apokaliptičeskiy mif v proze M. A. Bulgakova*. Tomsk: İzd. Tomskogo Universiteta.

Monmaney, T. (2010). George Friedman on World War III. *Smithsonian Magazine*, <https://www.smithsonianmag.com/history/george-friedman-on-world-war-iii-776748/>, (Erişim Tarihi: 14.02.2023).

Pamukoğlu, O. (2019). *III. Dünya savaşı ne zaman çıkacak ve kimler arasında olacak*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Papşeva, G. O. (2010). Eshatologičeskiye motivi v romane M. Osorgina Sivtsev vrajek. *Vestnik VGU*, (1), 75-78.

Polçasa tretyey mirovoy voynı (1998), *Jurnal Kommersant Vlast*, <https://www.kommersant.ru/doc/14772>, (Erişim Tarihi: 07.02.2023).

Putseta, S. A. (2018). Voyna motorov: oružiye krasnoy armii pered naçalom velikoy oteçestvennoy voynı. *Mejdunarodnyy studençeskoy nauçno-praktičeskoy konferentsii*, (Red. R. K. Yeritsyan), Minsk: БГУ, 72-77.

Rogalskiy, S. G. (2012). *Osobennosti tolkovaniya knigi apokalipsis*. Skrijali, Minsk: Kovçeg. http://elib.minda.by/bitstream/123456789/450/1/_Skrizhali_4_88-96.pdf, (Erişim Tarihi: 29.03.2023).

Rubin zayavil o naçale tretyey mirovoy voynı. *Gazeta Vedomosti*, <https://www.vedomosti.ru/politics/news/2022/10/29/947984-rubini>, (Erişim Tarihi: 14.02.2023).

Savin, G. A. (2015). Apokalipsisi i apokaliptiçeskiye reçeniya: janrovıye karakteristiki i osobennosti. *Vestnik MBS EHB*, (4), 41-65.

Sever, A. (1997). Yeni bulgular ışığında 1962 Küba krizi ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 52 (01), DOI: 10.1501/SBFder_0000002004.

şnirelman, V. A. (2014). Konets sveta ili naçalo novogo tsikla? Predstavleniya o kontse vremyon v hristianstve i ezoterike. *Antropologiçeskiy forum*, (23), 140-164.

Tekeli, S. (2022). Rus edebiyatında Büyük Vatan Savaşı (1941-1945) ve bir cephe yazarı: Leonid Leonov. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 374-396.

Timofeyev, A. V. (t. y.). Opiť voennoy mobilizatsii: Boevaya tehnika 1941-1945 gg. https://angtu.ru/universitet/Nauchny_polk/Timofeev.pdf, (Eriřim Tarihi: 12.02.2023).

Yağcı, Ö. (2004). *Savaş ve edebiyat*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Yerkina, V. İ. (2017). Tretya mirovaya voyna v romane a. varlamova mıslennyı volk, *Sinergiya nauk*, (18), 1741-1745, <http://synergy-journal.ru/archive/article1542>, (Erişim Tarihi: 10.02.2023).

Yetkin, G. B. (2022). *Sovyet edebiyatına II. Dünya savaşının yansımaları*. Çanakkale: Paradigma Akademi.

Yetkin, G. B. (2021). Sovyet-Alman yazar H. Wormsbecher'in kaleminden II. Dünya Savaşı Avlumuz ve Zafer İsim Getirecek. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (22), 918-933.

Zaytseva, İ. A. & Samsonova, İ. V. (2015). Apokaliptiçeskiye motivı i obrazi v russkoy literature XIX veka. *Nauçnyy poisk*, (3), 60-63.

<https://litportal.ru/avtory/nikolay-ivanovich-lipnickiy/>, (Erişim Tarihi: 29.03.2023).

<https://www.livelib.ru/selection/16948-postapokalipticheskie-knigi>, (Erişim Tarihi:15.02.2023).

<https://mybook.ru/tags/tretya-mirovaya-vojna-2/>, (Erişim Tarihi:
17.02.2023).